

NEMZETI TÁRSALKODÓ.

Második félév.

Kolozsvár, november 19-kén, 1844.

21. szám.

Tartalom: Szétttekintés per folyamunk mezején, 's jelesen a' folyamodás- és ügyvédi meghívásról, (Szentiváni Mihály) 159. lap. Cora, (K—r) 162. l.

Szétttekintés per folyamunk mezején, 's jelesen a' folyamodás- és ügyvédi meghívásról.

I.

A' jó anyaföld után, mellynek zsirjából milliók élnek, legtöbb embert táplál nálunk a' törvénykezés mezeje, 's éppen a' tudományosan műveltek osztályából; mert az írástudók négyötöd része ennek köszönheti kenyerét, tekintet, méltóságát, még is literaturánk egyik ága sem kopárabb — Erdélyről szólva — mint éppen ez. Néhány olvashatlanul silány értekezés kecskegyapji kérdések fölött, hosszas főtörések a' casuistica végetlen tengerén, szörszálhasogató „dubietas“ok élethe nem-ható részletekről (specialitasokról;) elmés commentárok, mellyeknek célja ellenértelmet vonni ki, mint a' mit minden józan szem gondolkodás nélkül egyszerre átlát, kolumbusi feltalálásai olyyaknak, miket mindenki tudott, egy egy inkább molyoknak, mint közönségnek írott grapsa, 's több illyesek tették ezen mezőt eddig elé valóban unottá is, unalmassá is; mi ezeken túl fennmaradni érdemes vagyon, oly kevés, hogy még akkora könyvtárakban is, millyeket mi rendszeren tartani szoktunk, kényelmesen elfér. Mi ennek oka? Átalában úgy tartják, hogy az, mert közönségünk igen száraznak találja a' perpatvar tekervényeit, azért róla örömet nem beszél, nem olvas. Ez, úgy látszik, némileg tény, mert egykét úgy nevezett publicistai kérdést kivéve, mellyek legalább divatból befértek saloninkba, curialisainkba 's tán még kunyhóinkba is,

nálunk törvényről igen kevés beszédet hallunk. Van ugyan egy hely hazánkban, hol perlekedésnél 's kirekesztőleg csak perlekedésnél egyebet sem hallhatni, de ott is olly kedvemésztő alakban tűnik fel az örökös perlés, hogy tán a' többi is attól csömörlött meg. Én azonban, úgy hiszem, ez csak másod ok, mert tehetséggel 's ügyesen írott vagy beszélt tárgynak mindig van közönsége. Törvényes kérdések a' jog magasabb szempontjából fogva fel, az eredményekben sikerdus igazság próbakövéhez alkalmazva, homályosan ismert adatokkal világosítva 's criticaival tárgyalva mindig érdeket adhatok a' gondolva olvasónak. Mi tehát oka annak, hogy a' törvényes kérdések, mellyek az illy tárgyalást nem csak megszenvedik, de igénylik, olly ritkán jutnak e' szerenéséhez? Úgy hiszem az, mi annak, hogy e' kis értekezés ehbe is divatból kiment előszót kelle' becsátanom — kis szobának nagy pitvart — t. i. van Verbőczyi prologusában egy sor: cum leges instituta fuerint, non erit postea judicandum de ipsis, sed oportebit judicare secundum ipsas, sokan, kik többet sem igen tudnak egész Verbőczyiből, tudják hallomásból ezt, de az „oportebit judicare“t kifeledve belőle, azt tartják, hogy a' bírakra nézve igen is szükséges megkötés, már köt mindenkit, azért ha valaki criticaival akar szólani egy meglévő törvényhez, azonnal készek a' böles leültetéssel, minek én kivált királyi táblai vizsgálatokon gyakran voltam tanuja, „non de lege, sed secundum“ az az szorosan a' molyette betüknél, vagy „vigens praxis“nál kell maradni; „ne akarjon oko-

sabb lenni Verbőczinél 's az öreg Approbatánál' ste. De ez még a' szelidje, hanem majd jó egy hosszú litania: „törvényt felforgatni kívánó, törvény iránti tiszteletlenségre izgató, zavarra vágyó, népbujtó, alkotmány felforgató, hazát sirba döntő, francia lázadás előhírnöke, robespiere-i succrescentia, jacobinus szörnyeteg, magyar chartista vagy communista 's még egy hosszú sor „levata,“ mellynek ha dézmája is igaz lenne, megérdemlené a' bűn fia halálnak halálával halni meg. Aztán ha bár megelégednének a' nyelveléssel, mint a' féltékenység vakítottok, de hasonlóan néhai boldogemlékezetű Don Quixotehoz, agylázaikat nem késnek tettel követni, meddig kezök ér, 's pedig némellyeké csakugyan messze ér. Ehhez a' nagyobb résznek sem kedve, sem módja, mert a' „szegény legény“ nálunk legtöbbszörre első ellenvetés a' jó buzgó pártolása ellen. Innen jó véleményem szerint, hogy a' törvénykezés mezeje, melly oly sok munkást táplál, oly kevésse munkáltatik. De el kell valahára jöni az időnek, hogy ne csak színleg, hanem valósággal jó munkások legyünk.

A' terrorismus irt módja természet szerint nem egyéb, mint egy conservatív himlő béoltás a' reform rettegett hólyagjai ellen; azonban — mellőzve, hogy az korán sem oly félelmes nyavalya 's leginkább a' nagy feleletlen által válik veszélyessé, mint a' cholera — a' béoltás nem vezet conservatív eredményre. Az emberek elidegenednek általa a' tevőleges buzgalomtól; 's ez által a' törvény lassanként holt betűvé válik, vagy egyes éberek hatalom körébe jutva oly eredményeket adand, mint a' bűvész obscura camarája. A' tapasztalás elég bizonyosság, hogy ezen módból minden inkább következik, mint a' törvény „conserválása.“

Midőn itt szavamat törvényünk némelly hiányai ellen felemleni bátorkodom, kijelentem előleg ünnepélyesen, hogy a' törvényt, míg fennáll, hiányai mellett is tisztelni, polgári szent kötelességnek vallom; hogy mint bíró soha sem „de,“ hanem „secundum“ szoktam itélni,

de egyszersmind azt is, hogy éppen ez tanított meg, miképp eljött már az idő valahára „de lege“ is, szólanunk: mert valóban igen sokszor kell kísértetbe jöni: hogy az örök igazságot kelljen-e feláldozni a' megkötő avas törvénynek, mellynek szentül tartására hitet tévének, vagy ezt annak?

Értekezésecském a' perfolyam, 's így a' törvény nagy élőfájának csak külhéja körül forog, azért máskor közönségünktől figyelmet sem remélenék, de tudjuk hírlapokból, hogy e' tárgyakot több megye a' béállott országgyűlés teendői közé sorozta, nem lesz hát korszerűtlen azokról némelly eszméimet elmondani, egyedül azon reményben, hogy másoknak kifejtettebb eszmékre nyujtok alkalmat. Messze távol vagyok azon önhittségtől, mintha ez által az országgyűlésre akarnék befolyást gyakorolni; annak legcsekélyebb tagja sem szorult út mutatásomra, igen igen sokan pedig megmérhetetlenül előttem állanak. Maga előadásom eléggé bizonysítandja, hogy ezen szerénytelenségtől ment vagyok. Célom csupa eszmecsere, mert ha ezen tárgyak előleges megvitatás nélkül kerülnének törvényhozás szőnyegére, vagy éppen törvénynyé válnának, félek, hogy ismét csak egy „halva született“ törvénynyel vastagodnék „Corpus Juris“unk. Ellenkezésnek tetszik talán, hogy több megye adá követeinek utasításul közgyűlésekről e' tárgyakot 's még se lennének megvitatta? 'S ez még is tény. Közgyűléseink legfontosabb teendőjök — a' követi utasítás megállításkor legnépzetlenebbek, 's még a' jelenlévők is annyira biznak kinevezett biztosaik szívében és eszében, hogy a' ki tárgy fejtésért kér szót, méltatlankodás közt áll fel és ül le, 's a' gyűlésnek leg és legnagyobb része csak annyi tudomást veszen beszédéből, hogy „orálni“ „magát produkálni“ akará.

Bocsánatot e' hosszas előzményért! Nálunk hogy illedelemmel léphessünk a' vitatkozás teremébe, bé kell még magunkat előre jelentenünk, vagy koczognunk az ajtón. 'S most lépünk bé.

II.

Személy- és vagyonbátorság társasági létünk két főcélja. Oskolai éveimben számtalanszor hallám, hogy az emberek éppen e két célért egyesültek társaságba; már akkor azt mondám, hogy a' köz példabeszéd szerint „az rég volt, tán nem is igaz,“ 's ezt mondom most is a' gyakran hallott okoskodásra, de hogy a' társaság mai együtt-létének fő feladata ezeket jogszerű módokon biztosítani kétségtelen. 'S hogy állunk mi e' részben? Nem akarok egyenesen felelni, mert sokan rossz neven vennék; csak adataimot mondom el. Életünk, becsületünk és vagyonunk oltalmára három útunk van: tettleges, közigazgatási és törvény útja.

Mi illeti a' tettlegességet: életünk veszélyeztetelőit a' H. K. III. 20-24. címjeregedelméből a' büntetlen védelem mérséke mellett (cum moderamine inculpatae tutelae) megölhetjük, verhetjük, sebesíthetjük mind magunk erején, mind kalakások segédelmével. (III. 24.) De ez nem nagy biztosítást ad, mert a' gyengébbnek erősebb ellen keveset használ, a' társaság oltalma pedig nem annyiban szükséges az erőseknek, kik magokon természeti állásban is tudnak segíteni, hanem a' gyengékek. Becsületünk védelmére a' törvény tettleges orvoslást nem enged ugyan, de a' helyett visszaélés vagy tán kéntelenség miatt két mód divatozhatik: párbaj és visszatorlás. Ez ismét egyik sem nagy biztosítás. A' párbaj legbarátiabb védői is megadják, hogy az legfennebb szükséges rossz, de az alól kibújni könnyű. Egyik gyáva, a' philosophia tág redőü palástja alá buvik, másik rangjával áll elő, harmadik körülvétet 's még velünk huzatja a' rövidebbet, negyedik associatiot csinál ellenünk, ötödik halogat, hatodik olly vívmódot választ, melly csiklandós bőrért egészen mentesíti, hetedik kielméskedi magát 'sat. Minden esetben ez is az erősebbnek kedvező a' gyengébb rovására, orvoslást pedig éppen nem ad. A' visszatorlás azon igen elhatalmazott tacticán alapul: „legyen ő a' felperes“, így a' per útjára tartozó, miről alább. Vagy-

naink oltalmára legszélesebb és botránkoztatóbb ut van nyilva a' tettlegességnek. A' H. K. I. r. 68. címé kimondja a' társasági rendet felbontó igéket: „erőt erővel visszaverni szabad,“ (vim vi repellere licet.) Ezen 's a'rajta alapuló számos törvények szerint nemes ember birtokát egy év lefolytaig erővel, banderiummal visszafoglalhatja, ismét erővel és banderiummal kiűzethetik belőle, meg visszaülhet, 's így 364 napig és 59 perczig a' birtokosnak hadi lábón 's ostrom állapotban kell vagy legalább lehet lennie. 'S ha már a' 60ik percet is örök bizonytalanságban eltöltötte, 's még ráadásul egy fél századat, akkor sem lehet nyugodtan, mert ha egy hatalmaskodónak kedve szesszen tettleg kezni tenni birtokára, egy év alatt vissza kell csatáznia, különben a' per hosszas és tekervényes útjára szorul, 's fül és fázik, míg a' foglalt tűzhelye mellett pipázgatva (intra dominium) neveti, 's majd egy hatalmaskodási díjjal, a' jövedelemnek hasznóvétele (usus fructus) czime alatt mintegy dézmájával, költségének, kárának hátramaradásának ste szinte dézmájával kifizeti, vagy ha a' foglalt semminél kevesebbel birtorvényünk (II. 68.) értelmében, mint foglya, további élelmet kap nála. Hogy az illy guerillák csak kivételképpen történnek, tagadhatlan, de hogy történhetnek, sőt gyakran történnek nagy botránnyal, szintolly igaz. Nem láttunk-e korporsót huzalkodás és verontás közt taszigállatni ki a' kapun, mert örököseinek mindenike maga akart uradalmon belől maradni? Nem gyakran látjuk-e, hogy nagy szerzőkért, kik életöken át nem kimélték semmi fáradságtól magukat, most a' fáradságuk gyümölcsét élvező rokonak sajnálják gyászkiismeretökbén a' sírig ballagni, mert a' házat magokra akarják zárni 's a' kaput béczövekelni, hogy az érzéköbb utódok künn rekedjenek? Nem láttunk-e nemeseket és zsoldosaikat vérzeni és elvérzeni a' birtoknak törvényengedte ostromlása és védelme közben? Nem láttunk-e haramiai foglalást csak azért, mert egy elátalkodott ember kényelmesebbnek vélte évtizedekig alperessé len-

ni, mint téli szállás nélkül dideregni? E' teltleges féllépési jog tehát személy- és vagyonbátorságuukat nem biztosítja, sőt merőben alája ás. Átalában jól rendelt társaságban nem is kellene. tettelegességről hallanunk, mert sérelmes, vadló, bíró, eléggévő igen sok szerepegyszerre.

Másik ut a' közigazgatási. Ez (a' nemtele-nekről, kikeről még szomorítóbbakat kellene mon-dani, nem szólya) nemes és nemes közti ügyek-ben igen keskeny körre van szorítva, mert ott áll a' I. 9ben: „nobiles non nisi citati vel vocati, ordineque judiciario condemnati etc.“ E' cikknek a' gyakorlat olly tág értelmet adott, hogy már axiómává lett közigazgatási ülésekben: „nemes és nemes közti kérdés, tehát törvény útjára vele.“ Ha néha a' közigazgatás tul akarja is tenni magát e' kor-látou, a' vesztő fél „repellál, opponál,“ 's a' nyertes félnek csak annyi a' nyeresége, hogy hosszabb hurezolódás után kerül törvény út-jára. Így ez sem ad elegendő biztosítást.

Jövünk hát tulajdonképpi czélunkra a' tör-vény útjára. Nálunk törvény útjára utasítatni egyik a' legkedvetlenebb válaszok közül. Már az is, hogy alkotmányos országban van meg a' „törvény útján“ kívül más ut is, mellyen sze-mélyünk és vagyonunk háborítható, visszason hangzik: de hogy törvény útjára utasítatni annyi legyen, mint rossz választ kapni, ez igen éles satyra, 's pedig mondjuk bár, hogy nincs ugy? Egyedül a' törvény útja az, mellyen igazainkat nemes ellen kereshetjük; mellyen gyengébb a' hatalmas, szerény a' szemtelen, rendszerető a' féktelen ellen menedéket kereshet, 's im ezen egyetlen uton a' legelső szükségü fogalmak olly zavarban vagynak, hogy valóban méltán mond-ja éppen törvénykönyvünk: „a' per kimenete-le mindig bizonytalan.“ Lássunk rá egy pár példát a' nagyjából.

(Folytatása közelebről.)

Szentiváni Mihály.

Cora.

Elbeszélés Sand George után.

(Folytatás.)

§. 2.

Lemondásom nem lön elfogadva, 's én ta-nuja levék egy más szerencséjének. Így hát mint hason esetekben történni szokott, a' beteggé lé-tel szerepét vevém föl, mi engem a' kétségbe-eséstől megóva. Bár mi nagy legyen is undo-runk az élettől, annyi még is igaz, hogy ha valamelly balsors akaratunk ellen benne vissza-tart, nem tehetjük, hogy végzetünket azért tit-kon ne áldjuk. Olly irtózatosa' halál, hogy bor-zadás nélkül senti sem érezheti azt közelében. Felettébb nagyszívűek azok, kik a' borotvát e-gész a' nyakok ütéreiglen magokba merítik, vagy a' méregkelyhet fogytig kiiszszák. A' méregkely-het mondok, mert nem illik sőt csak nem le-hetlen, mérget edényből inni, melly más ne-vet visel.

Igen, Aesop példa beszéde a' nemzetek bölcsesége. Szeretjük mi az életet, mint egy hölgyet, kívül érzekeinknél fogva együtt élünk még akkor is midőn minden vonzalmunk 's tisz-teletünk eránta belőlünk kihamvadt. Amaz est-ve, midőn egy papot és orvost meglehetősko-molyan ágyammal állani láték, nem érzem ma-gamat eléggé erősnek az iránt tanakodni, örö-met vagy fájdalmat okoz-e nekem azoknak lá-tása; midőn pedig egy reggel gyöngén 's bá-gyadtan fölbredék 's gondviselőmet székén el-szunyadva, a' napot a' házfedeleken ragyogva, 's a' gyógyszer üvegeket az asztalon üresen látám 's midőn mozdulni merészlek, fejem fájdalom nélkül, magam könnyült tagokkal 's erőilen tes-tem, a' szenvedés vasbilineseitől szabadulva é-rezém, akkor a' jóllét 's gondviselés iránti hála kimondhatlan érzeménye ömlék le lelkemen. E-szembe öllék most Cora 's házassága 's szégyel-lém az imént érzett örömet, mert a' buzgal-mas imák után, miket istenhez és orvosomhoz intéztem volt, menténének meg engem az élet-

től, páratlan balgaság vala, annak visszatértét harag és elkeseredés nélkül fogadni. Azért sirni kezdék. Az ifjuság olly dús mindennemű érzeményekben, hogy neki lehetetlen önmagát gyötreni, daczára az erőnek, mit a' remény, a' poësis 's mindazon jótételek adoak, mikkel a' gondviselés megáldá. Szemére hányám, hogy ő bölcsőbb vala nálam; 's hogy nem akarta volna megengedni, miként egy képtelen 's szinte csak sejtett szerelem siromba döntene. Megadám hát magamat isten akaratába, ki nekem e' lánczot készíté 's arra kárhóztata, hogy még tovább is az ég látásán, a' természet szépségén, 's ember társaim szeretetén gyönyörködjem.

Elég erősnek érezvén magamat fölkelni, az ablakhoz közelgék végtelenül szorongó szívvel. Ott üle Cora; olvasott. Ő még mindig szép vala, mindig halvány, mindig egyedül. Gyönyör érzelem folya át engem. Visszaadva hát én nekem ő, az én zöld szemű tündérem, az én szép magányos ábrándozóm! szemlélhetém hát még tovább is őt 's ápolhatam titkon e' fölemelő szenvedélyt, mellyet egy vetélytárs látása olly sokáig készített vala elfojtanom. Hirtelen fölemelé Cora barnán fürtözött fejét 's szemei történetből a' kőfalon andalgván, sápadt, feléje néző arczommal találkoztak. Összeborzadtam, azt hívém, futni fut engem, mint máskor; de oh gyönyör, ő nem futott. Köszöntést intett felém; teltét szelidséggel és udvarisággal, ez után ismét könyvére fordítá figyelmét, 's ott ült számba nem véve ráfeszült pillantásimat; de legalább ott ült.

Bővebb tapasztalásu ember mint én Cora előbbi szemérmes viseletét főlebb becsülendé a' közönösségnél, mellyel ő mostantól szemembe nézett. Am ellenállhaték-e a' búbjának, mellyel még is az ő szives, barátságos köszöntése lelanczola. Én belé gondolám mind azon szűz érdeklet, mind azon tartózkodó nyájassagot, mit egy hölgy köszöntésébe tehetni. Ez legelső jele vala az ismeretségnék, mit nekem Cora adott. De milly elmés gyöngéd, érzettel választá a' pillanatot azon jelt adhatni. Milly magas lélek szá-

nakozása fekvék e' szerény részvétel kiömlésében! ő nem meré kérdezni, javul-e egészségem; egyébaránt látá 's köszöntése többet ért ezernyi jó kívánatnál.

Egész estvémet e' nyájas köszöntés fejtegetésével töltém 's más reggel midőn Cora ujra megjelent, bátor valék a' legelső kísérletet megtenni vele közelebbi viszonyba lépendő. Igen én merész valék neki egy mély bókat vetni; mindazáltal merényem olly zavarba hozott, hogy bátorságom nem vala szemeimet feléje fordítani. Lesütém azokat tisztelet teljes szeméremmel, úgy hogy nem tudhatám, viszonzá-e köszöntésem, 's minő képet csinála hozzá.

Aggódva, szorongó szívvel, remény és félelem telve tartám homlokomat kezemmel befödve, nem mervén többé ábrázatomat mutatni, midőn az útcza csöndében 's hozzám keresztül egy szózat hallatszék szelid hangokon:

„Úgy tetszik, ismét javul a' Kegyed egészsége.“ Összeborzadtam, kezeim arczulatomról elvonam; Corára pillanték, 's nem akartam saját füleimnek hinni, annál kevésbbé, mert száva kissé durván és férfiasan hangzék, 's én mindig úgy képzelődtem vala, hogy Corának hangja szelidebb a' majusi lebelnél, melly a' virág-bimbókat ingatja, 's midőn bámulnék rá, ismétlé a' kérdést kifejezéssel, mellynek nyájasága velem a' kissé házias accentet 's a' valamennyire zord hangot elfelejteté.

„Örömmel látom,“ monda ő, „hogy Kegyed jobban van.“

Felelni akarék, hálaérzetem lelkesülését kiöntendő, de ez nem vala lehetséges, halvány lettem és vizout pirultam, hebegék néhány értetlen szókat 's alig hogy el nem ájultam.

E' pillanathoz közelge a' fűszeráros, Corának atyja, csontos profiljával az ablakhoz, 's monda neki rekedtes, de még is nyájas hangon:

„Kivel beszélsz te, kicsinyem?“

„Szomszédunk, György úrral, ki végre jobbuló felben, 's kit én ablakánál látok fekvőni.“

„Oh azon örvendek,“ monda a' fűszeráros bősüvegét emelintve: „hogy állunk egészség dol-

gában, szomszéd úr?”

Köszönék kedvesen atyjának többeske bizakodással. Legboldogabbika valék a' halandóknak; találék elvégre némi részvétet ennél a' hozám ekkorig olly gyanakodó családnál. De ah! gondolám szinte azon perczen, mi haszna most vigasztaltatnom?

Nincs-e Cora örökre mással párosítva?

Most a' fűszeráros, mind két könyökével az ablakra támaszkodván, szívre ható beszélgetést kezdte a' nap szépségéről, 's milly nagy gyönyörűség volna illy vidám kedves időben az életre visszatérni, a' flanel mellények ezélszerűségéről a' gyógyulás szakában 's a' jótékony munkálatokról, miket a' mézesvíz és mézgaszörp az elgyöngült mellyre 's gyomorra árasztana.

Kapva az alkalmon illy drágalátos társalgást tovább folytathatni, hízog bokok közt szólék neki az aranymáz szépségéről, melly ablakán mosolyga, az ő simulékony kis piczusának módosságáról, melly a' napfényen az ajtó előtt szunyókála 's boltjának jó fekvéséről szembe a' délinap sugáiraival.

„Igen, igen,“ felelé a' fűszeráros, „tavasz elein nem megvetendők a' napsugárai; később még kelletinél is jobbak.“ — E' szívből fakadó 's mesterkéletlen beszélgetést Cora időnként egy egy rövid és egyszerű jegyzettel szakítá közbe, de a' melly ép felmét 's helyes ítélő tehetséget tanúsíta. Innen következtetém, hogy neki éles elmével 's valódi észszel kell birnia.

Midőn rajzolgatnám lakása szerencsés fekvését, Cora mintegy az égnek 's egy szép kebelnek sugallásából szóla atyjához: „Valóban a' György úr szállásának észkos fekvése miatt ez időben még alkalmasint hűsnek kell lenni. Tán nem lenne neki kellemetlen a' napot láthatni, ha édes atyám tanácsáná, egy két óráig hozzánk átjönni.“ Erre néhány szót suga fülébe, mi a' fűszeráros tetszését megnyerni látszék.

„Helyesen, édes leányom!“ kiáltá vidám hangon; „nem volna kedve Kegyednek, György úr, széket foglalni Cora mellett?“

„O istenem, gondolám magamban, ha a'

lom ez, ne engedd többé soha felébrednem.“ Egy percz mulva, szobámban volt a' nagy-lelkű fűszeráros 's nyujtá karját a' lépcsőkön alá vezetni. Könnyezésig meg valék illetődve, 's kezét olly érzékenyen szorítám, hogy elbámult rajta; olly természetesnek tetszék neki jó tette,

Házam küszöbénél találám Corát előmbe jöve hogy segítné atyját engem az utcán keresztül vezetni. Elébe menni csak érzék magamban elég erőt, de mihelyt karomat érinté, mihelyt hosszú és fehér keze könyökömböz surródék, elvesztém erőmet 's boldogságom egész eszméletét, mert azt igen is mélyen érzettem vala.

Egy bórral hévont, 's aranyzott szegekkel kiveret karszékben, melly a' patriarchalis fűszerárosnak ötven év óta szolgált vala trónusul, ismét magamhoz jövék. Az ő derék életetárja halántékomat jótékony vízzel dörzsölé, és Cora a' szép Cora horszeszszel ázott kendőjét tartá orrom alá. Közel valék újból elájulni; köszönni akarék, de szavakat nem lelék hálámnak, mindazáltal mihelyt a' fűszeráros engemet jobban látván eltávozék 's neje hátra mene a' boltba egy pohár édes gyökérvíz után, szólék Corához, epedő szemeket vetvén reája: „Ah, miért nem hagyta Kegyed meghalnom? Én olly boldog valék e' pillanatban!“

Bámuló képpel tekinté rám 's mondá nyájjason: „Legyen csak nyugton, mint látom, leli Kegyed a' láz.“

Nyugalanságom csendesülvén, visszatérem a' fűszerárosnó boltjába 's én Corával maradék.

Mint doboga szívem! de ő csendes volt, 's vidámsága annyi tiszteletet önte belém, hogy kényszerítém magamat szinte csendesnek látszani. De ezen tété a' tété a' legkegyetlenebb zavardásba hozá engemet. Cora nem igen volt beszédés. Ő mindenre csak röviden felelt, 's akarmit mondék; soha sem valának feleletjei olly szerűek, hogy a' beszédet tovább szöhettem volna, ő mindég egy véleményen volt velem. Nem is lehetett másképp, mert én olly okos dolgokat hozék elő, hogy nem lehetett azokat tagadni épelmű embernek. Kérdém p. o. szeretné-e olvasni. „Nagyon szeretem,“ viszonzá. — „Igazán“ mondék, „ez olly kedves foglalatosság.“ — „Igazán,“ felelé ő, kedves foglalatosság. — „Ha tudniillik,“ hozzá tevém, a' könyv, melylyet olvasunk, szép és bájos. — „Oh igen is,“ lön a' felelet. „Mert,“ folytatóm, „vannak ostoba könyvek is.“ — „Am,“ viszonzá ő, „na-

gyon szépek is.“ — Beszélgetésünk messze vi-
 ende minket, ha lett volna bátorságom kérde-
 ni tőle, minemü könyveket olvasna legörömes-
 tebb, de én nem akarék szerénytelennek lát-
 szani, 's elégnek tartám egy futó pillantást vet-
 ni a' könyvre, melly félnyiltan az ablakon fek-
 vék. Egy regény vala ez NN.től Eleinte elég
 ostoba valék rajta megütödni. De többecs két
 gondolkozva e' tárgy felől, úgy hívém e' könyv-
 nek választásában bamulnom kellene egyszerű-
 ségét és gazdagságát egy szívnek, melly onnan-
 is megható érzelmeket meríthet. Szemem át-
 futta egy halom meglehetősen elviselt könyvet
 a' pölczön. Nincs kedvem az én Corám ked-
 vencz autorait nevezni, túltömött olvasóim ka-
 czagnának rajta, 's én? — Költészi gögömben
 szinte boszongokdám, de majd észre jövök, mi-
 dőn egy még annyira fiatal szellem, 's olly szűz
 lélek segédforrásit kimerített képzelő erőnk é-
 rett korával összehasonlítám. Az értelmi világ-
 ban valának kincsek, mellyeket Cora még nem
 illetett vala 's férfiu, ki olly szerencsés leende-
 ne azokat neki föltárni, gondolám, kezei közt
 a' teremtés legszebb művét, egy hölgy szívét
 látná elferdítés nélkül alakot nyerni. Haza me-
 nék telve enthusiasmmal Cora iránt, kinek tu-
 datlansága olly őszinte 's olly szép vala. Várva
 várám az órát, mellyen más nap vissza mehes-
 sek, a' nélkül azonban hogy ez új kegymutás-
 hoz reményem volna. Ő megjelenék anyjostul,
 ki engemet hiva velek lemenni. Midőn ismét a'
 nagy karszékben találám magam, némi nyug-
 talan mozgalmat vevék észre a' családban: a'
 fűszeráros csak hámar naivságot szünelő arcz-
 czal velem szemközt helyet foglala. Én magam
 is zavarodva valék, remegtem 's vártameziránt
 nyilatkozatot hallani.

„Mint hogy Kegyed jól találja magát ná-
 lunk, György úr“ szöla elvégre, két kezét vas-
 tag térdkalácsára támasztván, „tehát remélem,
 minden tétova nélkül jövend és pihenend ná-
 lunk, mignem elég erős lesz Kegyed máshol
 magának szórakozást keresni.“

„Nagylelkü ember!“ Fölszólalék.

„Nem,“ mondá mosolygva, „nem érde-
 mel ez hálát: szomszédok kötelesek egymást se-
 gitni 's istennek hala, mi soha sem vontuk meg
 azt böcsületes emberektől, mert úgy hiszem,
 Kegyed egy jeles ifju ember, György úr, oly-
 lyan becsületes forma képe van 's én igazi bi-
 zodalmat érzek Kegyedhez.“

„Tisztelve érzem magamat,“ felelék zava-
 rodtao.

„Maradjon hát Kegyed,“ folytatá az érde-
 mes kalmár, ülőhelyéről föállván; vidor sze-
 szélylyel, „mindaddig a' mi Coránknál, meddig
 csak tetszik. Ő egy eszes asszony, lássa Ke-
 gyed, olly személy, ki ért a' könyvekhez, 's ki-
 vel édes anyja izlés dolgában soha sem kívánt
 ellenkezni. Többet is tud ő mint mi valabányan
 's én jót állok Kegyednek arról, hogy jól mu-
 latandja magát övele.“

„Már rég,“ viszonzám elpirulva 's egy fé-
 lénk pillanatot vetve Cora felé, „boldogitva é-
 reztem volna magamat e' kegymutatással; fáj-
 dalom, egy kissé későn érkezék türhetetlen va-
 gyaimnak.“

„Oh,“ mondá fűszeráros mosolygva, „lássa
 Kegyed, ez nem lesz vala lehetséges két hónap
 előtt, Cora még akkor nem vala férjhez men-
 ve 's egy ifju ember is a' nélkül hogy Jeány-
 kéro szándékát nyilván kijelentse, nem nyert
 engedelmet édes anyjától a' szobába lépni. Ke-
 gyed jól tudja uram, hogy egy fiatal lyány
 felett örködni kell, mert gonosz a' világ nyel-
 ve; most, midőn gyermekünknek saját ház tar-
 tása van 's erkölcsi jellemére nézt nyugton le-
 hetünk, szabadjára hagyjuk tenni mit ő akar
 's osztán (itt halkabbra vevé beszédét a' fűszer-
 árus) Kegyedről, midőn olly gyenge és sápadt
 mint jelenleg, ki fogná föltenni, hogy eszeágá-
 ban is volna, egy fiatal férfiut, ki jól érzi ma-
 gát, házából kiturni!“ A' fűszeráros itt meg-
 állapodék teli torokból kaczagva. Én elsárgul-
 tam mint a' halál 's nem merészkedém szemei-
 met Corára fordítani.

„Ne haragogyék egy kis tréféért, kedves
 szomszéd úr,“ tovább folytatá, nem lesz Ke-
 gyed mindég illy beteges 's majd az atyák és
 férjek talán több ügyelettel leendnek Kegyedre.
 Az alatt maradjon itt. Cora társalogni fog Ke-
 gyeddel 's ezen fölül még valami moudója is lesz.

„Nekem,“ fölkiálték Corára nézve.

„Igen igen“ viszonzá az atya, kényesecs-
 ke dolog ez lássa, mihez egy ifju hölgy jobban
 ért mint egy vén ember. A' viszonzlátásig édes
 György úr!“

Ment. Még egyszer együtt maradék Corá-
 val, 's most valami kényes dolgot, talán egy
 titkot vala én velem közlendő, szive valamelly
 buját kiöntendő, balsorsa valamelly csapását föl-
 fedezendő, ah, kétségkül ezen olly méla 's olly

bajos teremtés életében valami mély titokszövénynek kelle feküdni 's az ő létele nem lehet ollyszerű mint másoké. Az ég nem áldhatta meg őt olly csodатели szépséggel a' nélkül, hogy azért rendkívüli fájdalommal tetteze. Végre szólék magamban, kiöntendi szívet a' jó lény keblemben, 's talán képes lehetek terhet némileg megkönnyebbitni.

Ő zavarodva látszék állni előttem; aztán keresgőle valamit tafota köténysebében 's elővön egy öszvehajtott papírkát.

„Valójában, édes ur,“ így szóla, „csekélység az egész dolog 's én nem tudom mért kelle az atyámnak rám bizoni, Kegyeddel tudatnom azt, midőn olly eszes ember mint Kegyed egy igen természetes kívánat miatt nem érezheti magát megsértve .... mindazáltal“ ...

„Végezzen Kegyed az egek szerelmire!“ kiálték lelkesülten! Ah Cora, ha ismerné Kegyed e' szívet, egy pillanatig sem késnék a' magáét nekem föltárni!“

„Im lássa hát Kegyed mondá Cora megilletődve, miről van a' szó, fölnyitván a' papírt 's elé mutatván. Belé pillanték, megszedültem, kezem reszketett 's egy perczig leleketet kelle vennem hogy őt megértsem, végre olvasám:

Árjegyzék. M. Fűszerárustól György ur számára betegsége alatt vásároltatott:

- 12 font cukor szörphöz és árpaléhez - -
- font szappany a' betegápolónak
- font gyertya
- font földpe a' láz alatt

Summa 30 fr. 50 Cent.

háláson vette M. Cora.

Közel valék az elsüllyedéshez. „Valóban, uram,“ szóla ő hozzám, „Kegyed e' kívánatot talán egy kissé szerénytelennek találja 's nincs még annyira helyre állva hogy ne volna kellemetlen illyes ügyekkel háborgattatni; de körülményeink szűkek; a' kereskedés olly rosszul megy, 's boltunk hérpéoze olly drága“ .... 's még sokáig beszéle Cora. Én nem hallám. Előhebegék néhaoy szót 's szaladék mint csak lehetett a' pénz után, mellyel a' kalmárnak tartozám. Erre hazatérék rendült kebellet 's lázroham között lefekvém ágyamba.

Másnap csakugyan ismét okosabb gondolatokra jövék. Kérdém magamtól, miért táplálom e' dőre 's büszke utálatot a' polgári élet kis-

szerüségéi iránt? mire való ez alkalmatlan érzélgése poetai lelkeknek, kik fertőzve hiszik magukat a' prosai szükségesség érintése által? Miért végre ez izetlen gyűlölete az élet tetteges oldalának?

Hálátlan, gondolám, te felháborodol, mert Cora árjegyzéket készíte szappanyról és gyertyáról 's átnyujtá, midőn csókolnod kellene a' szép kezet, melly betegséged alatt a' nélkül hogy észrevennéd, téged segíté. Mi lesz, vala belőled nyomorult abrándozóból, ha egy őszinte 's bizodalmas ember, iparának jó téteit a' nélkül hogy csekély öltözeted- 's ágynémüiden kívül egyéb zálogra nézne, nem közlötté volna teveled?

Aztán gondolám azt is, e' jótékony italok, mellyek kínaim- és halálomtól megmentének bizonyosan Cora által fognak elkészítettetni. Ki tudja, mondék magamban, nem szerze-e nekem valamelly bájtalt vagy nem áldá-e meg az orvosi szereket buzgó imával, melly erőt önté azokba, korán gyógyítót? Vagy tán egy szanakozó könyecseppje is vegyült azok közé, midőn a' sir szélén állanék? Isteni könny, menynyei szent ital!

Itt kopogott a' fűszerárus ajtómon: „Hallja édes György ur,“ szóla hozzám, „én 's a' feleségem attól tartunk, netalán megsértettük volna Kegyedét. Corától hallottuk, miként Kegyed meg volt volna ütődve 's contóját kifizette a' nélkül hogy szót is szólana. Világért sem akarnók, hogy minket bizalmatlanságra képeseknek tartana. Kissé szorultak ugyan környületeink, az való: de ha Kegyednek szüksége van pénzre, módunk lehetne még a' Kegyedét visszaadói sőt még kölcsönözni is hozzá valamicskét.

Érzetömlengve vetém magamat karjaiban. „Érdemteljes öreg!“ kiálték, „minden, mit bírok, a' Kegyedé; számoljon rám, élethalálra!“ Még sokáig szónok olék egy lázkóros lelkesült dühével. Óram meredt nagy, szürkészin kerek macskaszemeivel, 's midőn végezek, így szóla hangján egy embernek, ki nem tudván megfejtieni valamelly talányt, enged elvégre sorsának; „ám legyen! kérem Kegyedét, látogasson meg minket hébekorban, 's legyen olly szíves szolgálattunkkal föl nem hagyni.

(Folytatása közelebről.)